

AANBEVELINGEN AXCENT

Religie en samenleving: Practicum A

Sandra Elpers

Linde Van den Eede

Giette Vandeweyer

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Inleiding	3
Op vlak van dialoog en vertegenwoordiging	3
Vertegenwoordiging	3
Dialoog	4
De vrijwilligerswerking	7
Good practices uit andere organisaties	8
Bronnen	11

Inleiding

Allereerst kunnen we stellen dat Axcent werkt met verschillende groepen van mensen binnen de samenleving, wat een zeker verband houdt met hun vertegenwoordiging. “Axcent is in 2004 ontstaan in Brussel en werkt met gelovigen, atheïsten, twijfelaars, zoekers, cultuurdiensten, gemeenschapscentra, jeugdbewegingen, armoede-verenigingen, musea, synagogen, kerken, moskeeën, huizenvandeMens, tempels, pagodes, leerkrachten, leerlingen, studenten, hoogleraars, jongeren, volwassenen...”

Deze onstaansgeschiedenis kunnen we kaderen binnen de groeiende tendens van religieuze *de-privatization* in de maatschappij in continentaal Europa. Hierbinnen speelt de lokale overheid een belangrijke rol. Interlevensbeschouwelijke dialoog leidt immers tot *formulas of peace* en werken als een zelfregulerend mechanisme op de axis van religie en samenleving.

In dit korte rapport willen we graag een licht werpen op de rol die Axcent hierbinnen speelt en *good practices* voorstellen.

Op vlak van dialoog en vertegenwoordiging

Vertegenwoordiging

Op vlak van **vertegenwoordiging** kan het moeilijk zijn om iedereen betrokken te krijgen binnen een organisatie. Dit werd al snel duidelijk, allereerst in ons gesprek met Fien Ingelbrecht maar ook tijdens gesprekken met leden van de Raad van Bestuur. De moeilijkheid hierbij is vooral: waar trekt men de grens? Moet men niet iedereen uit de samenleving aan het woord laten als men een volledige vertegenwoordiging wilt aangezien tegenwoordig iedereen op een andere manier naar levensbeschouwing kijkt binnen de samenleving?

Een vergelijkbare casus zou **studentenvertegenwoordiging in het hoger onderwijs** kunnen zijn. De vaststelling van de Vlaamse Onderwijsraad dat er een endemisch tekort is aan stuvers geldt anno 2021 nog steeds¹. De VLOR somde in hun adviesnota verschillende hindernissen op, en maakte hierbij het onderscheid tussen stuvers en niet-stuvers².

Stuvers ervoeren drempels als

- een gebrek aan faciliteiten,

¹ Zie bijvoorbeeld het editoriaal van Veto geschreven door D. Delespaul (30 november 2020): <https://www.veto.be/artikel/tot-de-laatste-het-licht-uitdoet>.

² Raad Hoger Onderwijs, *Advies over het stimuleren van studentenparticipatie*, 9 mei 2017.

- een gebrek aan motivatie,
- een gebrek aan begeleiding,
- studiegerelateerde problemen of de vrees achterstand op te lopen.

Niet-stuvers noemden knelpunten zoals

- twijfelen aan de daadwerkelijke impact op beleid,
- een gebrek aan informatie,
- de vrees voor een grote werkdruk,
- de vrees onvoldoende capabel te zijn.

Daarnaast werd ook een gebrek aan voldoende diversiteit in de vertegenwoordiging als problematisch ervaren. Gezien de lage responsgraad van de RvB van Axcent – slechts vier van de negen leden konden uiteindelijk geïnterviewd worden – kunnen er parallellen getrokken worden met de casus van studenten. Deel uitmaken van de RvB is immers op **vrijwillige basis** en doorgaans hebben de meeste leden ook andere verplichtingen. **Motivatie en werkdruk** lijken hierbij boosdoeners te zijn.

Zoals uit een van de interviews naar boven kwam is ook de **terugkoppeling** naar de bredere religieuze traditie waartoe de leden behoren **eerder beperkt**. De informatiedoorstroom is net zoals bij studentenvertegenwoordiging van beperkte aard. Evenwel dient hier opgemerkt te worden dat de RvB-leden niet de exclusieve spreekbuis zijn van hun religieuze traditie.

Een andere belangrijke vraag hierbij kan zijn of het nodig is om **ook niet-gelovigen of mensen van niet-erkende religies** in deze discussie te betrekken? Hiermee bedoelen we dan dat er mogelijks nog veel meer verschillende levensbeschouwingen aanwezig zijn in Brussel of België. En dat er ook mensen zijn die zich niet bezighouden met levensbeschouwing. Voor hen zou een dialoog minder interessant kunnen zijn, maar ze vormen op hun manier toch ook mee het levensbeschouwelijke landschap van de stad.

Dialoog

Dialoog is een ruime term. Vooraleer dieper in te zoomen is een begripsomschrijving op zijn plaats. Bij Peter Beyer wordt dialoog ingevuld als term om de categorieën die levensbeschouwingen karakteriseren te bespreken. Hoe verhouden ze zich tot elkaar, welke uitdagingen brengt pluralisme met zich mee? Dialoog is zo de naam voor het antwoord op de uitdaging intrinsiek verbonden met pluralisme.

Op vlak van dialoog hebben we besloten ons minder te focussen op het aspect van taal en dieper in te gaan op de werkelijk **inhoudelijke dialoog** zelf. Om duidelijk te maken hoe belangrijk dialoog is binnen deze organisatie grijpen we terug naar het concrete doel van Axcent. *'Het doel van Axcent*

is het werken aan een dialoog tussen en binnen religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen in Brussel. Met de jaren is Axcent een huis van vertrouwen geworden voor jong en oud die met zingeving, identiteit en sociale cohesie begaan is'.

MOGELIJKE PROBLEMEN BINNEN DIALOOG

In wetenschappelijk onderzoek naar problemen bij dialoog komen *issues* als

- een te eenzijdige focus op bepaalde wereldreligies tegenover andere,
- vooroordelen en veronderstellingen van dialoogpartners,
- interne interpretatieverschillen binnen tradities,
- een gebrek aan balans in dialooggroepen naar voren.

Doordat iedereen vanuit een eigen, religieus standpunt vertrekt bestaat er natuurlijk de kans op apologetiek waarbij de ene persoon het gevoel heeft dat hij zichzelf of zijn levensbeschouwing moet gaan verdedigen tegenover de ander. Mogelijks kan het dan ook een probleem vormen, dat men bang kan zijn zich teveel te moeten verdedigen of zelf niet sterk genoeg in de apologetische schoenen te staan.

HET BELANG VAN HET VOEREN VAN DEZE DIALOOG

Het is belangrijk om aan interlevensbeschouwelijke dialoog te doen om tal van redenen en het is dan ook goed dat Axcent als organisatie zich hiervoor inzet. Zo zorgt dialoog voor een beter gemeenschappelijk begrip, wat vooroordelen en conflicten kan vermijden. Daarnaast kan men uit dialoog ook wederkerig leren. Men kan de sterke punten van de ander zoeken om zo te leren en te “groeien in de perceptie en verstaan van realiteit”. Daarom is interreligieuze dialoog een bron van theologisch inzicht en religieuze kwaliteit. Interreligieuze dialoog zorgt ook meteen voor een gemeenschappelijke transformatie waar beide partijen kunnen groeien. Dit vereist natuurlijk wel een **bereidheid voor nieuwe inzichten** die door deze transformaties kunnen ontstaan.

Toch hebben we ontdekt dat er rond het begrip ‘interlevensbeschouwelijke dialoog’ wat problemen bestaan vanuit verschillende hoeken. Anno 2021 ligt de idee van interreligieuze dialoog volgens Reinhold Bernhardt onder vuur. Er zijn immers zowel kritische stemmen binnen religieuze gemeenschap als hierbuiten. In de definitie van interreligieuze dialoog heeft iedereen banden met een eigen religieuze gemeenschap. Men behoort tot een bepaalde ‘kant’ en de verschillende partijen vertegenwoordigen verschillende tradities en gemeenschappen. De partijen spreken vanuit verschillende religieuze hoeken.

Een alternatief zou de socio-religieuze of socio-levensbeschouwelijke dialoog kunnen zijn: de deelnemers spreken zowel als leden van hun religieuze of levensbeschouwelijke gemeenschap en als burgers van een seculiere maatschappij, en treden ook in dialoog met niet-religieuze maatschappelijke actoren. De veronderstelling hierbij is dat deze minder intellectueel en meer

praktisch is, wat de maatschappelijke cohesie bevordert. Bernhardt kiest ervoor om beide concepten te combineren in de term *religious dialogue*. Dialoog is immers effectief wanneer het verder gaat dan louter ‘praten’, of een intellectuele uitwisseling, maar ook een praktische samenwerking impliceert.

Dat Axcent zich inderdaad niet louter bezighoudt met het intellectuele en verder gaat is duidelijk als we kijken naar wat de organisatie doet en dus zijn zij in zekere zin al bezig met deze dialoog. Axcent praat natuurlijk met zijn raad van bestuur om ideeën uit te denken maar ze doen ook concreet projecten, vooral met jongeren in Brussel waar ze aan die ideeën eigenlijk vorm geven.

Axcent organiseert activiteiten en projecten waar Brusselse jongeren (12 - 26 jaar) kunnen ontdekken, proeven en uitwisselen rond levensbeschouwing en interlevensbeschouwelijke dialoog. Hierbij spelen ze in op de wensen en noden van de Brusselse jeugd en maken we een programma voor en door jongeren.

Voorbeelden van de activiteiten zijn: “dag van de interlevensbeschouwelijke dialoog” op scholen, ruimte maken voor dialoog en verdieping op de zeswekelijkse raad van bestuur, mee organiseren van een stadspel, bezoek aan levensbeschouwelijke plaatsen, een workshop seksualiteit, Diversi-Date, ontwikkeling bordspel ‘bruggenbouwers, de DVD wordt nog steeds gepromoot... Ook neemt Axcent deel aan de jaarlijkse ceremonie voor straatdoden. Enkele activiteiten uit het verleden, die niet tot de jongerenwerking behoorden, zijn: workshops, studiedagen, lezingen, debatten...

Binnen de RvB wordt er vaak samen met Axcent nagedacht over brede maatschappelijke thema's. Momenteel bespreken zij de tekst “*Faith for Rights*” van het Hoog Commissariaat voor de Mensenrechten (OHCHR). Er wordt inderdaad intensief samengewerkt, maar binnen de RvB vindt uitwisseling voornamelijk op een intellectueel vlak plaats. Om de banden aan te halen met de leden onderling en misschien zo de vertegenwoordiging een boost te geven, zou ook een gemeenschappelijke praxis zoals voorgesteld door Bernhardt een interessante piste kunnen zijn.

ZAKEN DIE WIJ NAAR VOOR SCHUIVEN ALS BELANGRIJK BINNEN DIALOOG

Allereerst is hierbij belangrijk om te vermelden dat de leden van Axcent waarmee we hebben gesproken vol lof waren over de organisatie. Om dialoog te bewerkstelligen is het super belangrijk dat er een bepaalde openheid is en er een bereidheid is om naar de ander te luisteren. Dat zat naar ons gevoel bij Axcent al erg goed, hoewel het natuurlijk altijd lastig is wanneer ieder zijn zegje wilt doen.

Wat ons vooral belangrijk lijkt binnen dialoog kwam naar voor bij het uitdiepen van de jaarverslagen van Axcent. Wanneer zij hun dag van de interlevensbeschouwelijke dialoog organiseren op scholen, bieden ze een aantal vuistregels aan. Één daarvan gaat zo: “Niemand is spreekbuis van een

levensbeschouwelijke traditie. Iedereen heeft wel een levensbeschouwelijke gevoeligheid, maar niemand vertegenwoordigt een levensbeschouwelijke traditie.”

Het lijkt ons zeer belangrijk om deze, misschien op het eerste gezicht randgedachte goed in het oog te houden omdat het fundamenteel is om deze dialoog te laten slagen.

De vrijwilligerswerking

Axcent is een vzw, wat betekent dat ze vooral afhankelijk zijn van vrijwilligers. Zo bestaat hun Raad van Bestuur uit vrijwilligers uit de verschillende levensbeschouwingen. Het moeilijke met deze vrijwilligers is natuurlijk dat ze op vrijwillige basis meewerken aan dit project wat natuurlijk zorgt voor een hoop minder verplichtingen. Daarnaast zijn ze ook allemaal geëngageerd binnen de eigen gemeenschap, waar vanzelfsprekend veel tijd naartoe gaat. Uit de interviews kwam zaken naar boven over het engagement van de leden. Opnieuw kwam hier naar boven, zoals we al vermoedden, dat leden zelf al elders geëngageerd zijn in tal van andere verenigingen en daardoor te weinig tijd hebben. Soms is er de indruk dat de enige tijd die nog over is, deelname aan vergadering van de Raad van Bestuur is.

Daarbij worden er in de context van de stad veel mogelijkheden gecreëerd omdat er veel mensen zijn en veel organisaties die dicht bij elkaar zitten. Zo kunnen ze gemakkelijk samenwerken (wat Axcent heel veel doet) en veel volk bereiken. We moedigen die vele samenwerkingen aan, omdat ze goed lijken te werken voor Axcent. Door samen te werken kan je nu eenmaal meer werk verzetten dan alleen.

Om vrijwilligers gemotiveerd te houden, zijn verschillende aanpakken mogelijk:

- Wil je meer evenementen georganiseerd krijgen, kan je een publieke oproep doen om projectvoorstellen in te dienen. Dan kan je als organisatie nog kiezen welke projecten je wil begeleiden en verder uitwerken, en welke projecten je echt niet ziet zitten. Maar zo weet je dat er geëngageerde organisatoren klaarstaan om een evenement uit te werken.
- Een andere mogelijkheid is een beloningssysteem invoeren, waarbij je met een soort klantenkaart kan werken waarbij vrijwilligers punten verzamelen door aan activiteiten deel te nemen. Die punten kunnen ze dan inruilen voor bijvoorbeeld gratis drankjes op activiteiten of een gadget, of bijvoorbeeld zelfs gratis inkom bij een evenement.
- Ook tijdens het jaar kan je bijvoorbeeld gemakkelijk een verjaardagskaartje sturen naar de vrijwilligers, waardoor ze zich ook weer geapprecieerd kunnen voelen door de organisatie. Ook bedankingsetentjes met alle vrijwilligers die zich in een afgelopen jaar hebben ingezet, kunnen een motiverende factor zijn. Hier is dan echter wel meer fundraising voor nodig.

Om dan toch nog op fundraising in te gaan, kan je ook een werkgroep fundraising samenstellen met vrijwilligers die je workshops laat volgen over hoe fundraising in z'n werk gaat en hen dan zelf ook actie laat ondernemen. Ook een stageplek voor iemand uit een businessrichting op een hogeschool kan helpen om meer subsidies te verwerven. Hier dient evenwel opgemerkt te worden dat samenwerking met de stad Brussel, en dus ook een zekere politisering van Axcent weliswaar nuttig kan zijn voor subsidies en verdere legitimiteit, maar ook spanningen kan veroorzaken. Een groter aantal subsidies kan leiden tot een afname in vrijwilligerswerk en giften.

Good practices uit andere organisaties

Onze opdracht was natuurlijk om handvaten aan te reiken aan Axcent waarvan ze gebruik kunnen maken binnen hun organisatie. Zo werd ons de vraag gesteld om op zoek te gaan naar *good practices* in het buitenland waar inspiratie bij gehaald kan worden. We zijn hier dan ook naar op zoek gegaan en hebben enkele voorbeelden gevonden die ons interessant leken om te vernoemen. Hieronder sommen we ze op.

- **Emoena** is een 15-daags leiderschapsprogramma voor mensen die bruggen willen bouwen tussen hun eigen levensbeschouwelijk perspectief, de ander en de samenleving. Sleutelwoorden hierbij zijn studie en kritische reflectie, interlevensbeschouwelijke dialoog en maatschappelijk engagement. Gespreid over een heel jaar ontmoeten de deelnemers (max. 30) uit verschillende levensbeschouwelijke gemeenschappen elkaar en gaan ze met elkaar in gesprek over complexe maatschappelijke uitdagingen, zoals secularisering en pluralisering, de vraag hoe traditie door te geven aan de jongere generaties, hoe mensen in nood beter te ondersteunen en wat te doen wanneer gelovigen radicaliseren. Ze zoomen in op de rol en plaats van religie in de publieke ruimte, buigen zich over het belang van oude en nieuwe rituelen, en wat te doen bij conflicterende tekstinterpretaties. Dit alles en meer doen ze onder begeleiding van religieuze leiders, topwetenschappers en ervaringsdeskundigen uit de socio-politieke sector.
- **Panathlon Brussel**. De Club PIB brengt personen bijeen uit het Hoofdstedelijk Gewest Brussel, de regio Vlaams Brabant. Zij kiest haar leden uit diverse maatschappelijke en culturele richtingen en uit alle organisaties die bereid zijn om zich in te zetten voor de promotie van de sport in het algemeen en voor de ethiek in de sport in het bijzonder. De club dient alle die actief zijn in de sportwereld, zonder onderscheid van opinie, godsdienst, leeftijd, status of sekse, met de bedoeling om met hen de essentiële culturele en ethische waarden te promoten. Door op lokaal en regionaal niveau initiatieven te nemen, en mee te werken aan nationale en internationale acties, stimuleert PIB de vriendschap en de solidariteit bij allen die met de sport begaan zijn, maar vecht tevens tegen de bedreigingen zoals geweld, racisme, doping, misbruik van kinderen en commercialisering.

- **Junge Islam Konferenz:** Dit is een politiek educatieproject toegewijd aan de samenleving. Hun aanbod is in de eerste plaats gericht op jongeren tussen de 17 en 25 jaar, aangezien deze generatie bijzonder zwaar wordt getroffen door processen van sociale verandering en hun stem vaak te weinig wordt gehoord. Zij willen de dialoog over de islam in Duitsland stimuleren en eraan deelnemen. Het bijzondere aan ons project is dat ze zowel moslims als niet-moslims aanspreken. Jonge mensen die hier wonen en Duitsland willen helpen vormgeven. Als dialoogforum voor jongeren behandelt de Young Islam Conference vragen over een constructief en gelijkwaardig samenleven in de immigratiemaatschappij. Het JIK behandelt onderwerpen als pluraliteit en verbondenheid, biedt educatief werk en stelt jongeren met verschillende achtergronden en ervaringen in staat om van perspectief te veranderen. Door onze evenementen en ons netwerkwerk creëren we ontmoetingsmogelijkheden, breken we vooroordelen af en stellen we jongeren in staat om op te komen voor een open en diverse samenleving en deze actief mee vorm te geven. Als alliantie ontwikkelen ze een post - migrant zelfbeeld waarin verschillen worden erkend en radicale diversiteit wordt geleefd. Het maatschappelijke debat over de islam en moslims en andere maatschappelijke vraagstukken als participatie, saamhorigheid en pluraliteit komen samen aan de orde en er worden nieuwe impulsen gegeven in het publieke discours.
- **Yarim** is een project waarbinnen zes Europese landen hun krachten bundelen om ten behoeve van jeugdactoren innovatieve oplossingen te creëren om het hoofd te bieden aan de opkomst van religieuze feiten en het risico van radicalisering van jongeren. Yarim is een tweejarig, Europees project dat medegefinancierd wordt door het Erasmus en Jeugdprogramma. YARIM is een vernieuwend project als het gaat om het voorkomen van de risico's van gewelddadige radicalisering, omdat het wil onderwijzen en luisteren naar deze jonge bevolking en hun recht om zich uit te drukken en erkend te worden als waardevolle leden van de samenleving naar voren wil brengen. De organisatie is gebaseerd op het ontwikkelen, testen en evalueren van drie innovatieve intellectuele benaderingen die:

 - Organisaties opleiden om jongerenwerkers in hun landen te ondersteunen, om hun bekwaamheid en vaardigheden in het bevorderen van religieuze tolerantie te vergroten en bijgevolg het proces van gewelddadige radicalisering te voorkomen.
 - Jongerenactoren leren hun interventiemethoden met jongeren uit te breiden, om opnieuw de voorwaarden te scheppen voor een positieve dialoog, vooral over religieuze kwesties, om tegenargumenten naar voren te brengen ter bestrijding van het rekruteringsproces en de extreme ideologieën die daarmee gepaard gaan.
 - Jongeren leren hoe zij zich mondiger kunnen voelen en hoe zij erkenning kunnen vinden door zich uit te drukken en te luisteren.

- **Global Centre for Pluralism (Canada)**: Bij het Global Centre for Pluralism geloven ze dat samenlevingen bloeien als verschillen worden gewaardeerd. Hun missie is het beïnvloeden van perspectieven, het informeren van beleid en het inspireren van wegen om pluralisme te bevorderen. Het Global Centre for Pluralism is een onafhankelijke, charitatieve organisatie, opgericht door de regering van Canada. Het centrum werkt samen met beleidsmakers, opvoeders en gemeenschapsopbouwers over de hele wereld om de transformerende kracht van pluralisme te versterken en te implementeren. Ze hebben 6 kerndoelen waarrond ze werken binnen pluraliteit:
 - Meer inzicht verwerven in wat sommige samenlevingen drijft tot meer pluralisme terwijl andere uiteenvallen en versplinteren.
 - Het toepassen van een pluralisme-lens op de verschillende praktijkgebieden die respect voor diversiteit bepleiten.
 - Normen en attitudes overbrengen die bepalen hoe we verschillen waarnemen en erop reageren.
 - Erkennen van diegenen die werken aan de bevordering van meer diverse, inclusieve samenlevingen over de hele wereld.
 - Verkenning van de gevolgen van de pandemie vanuit het perspectief van pluralisme.

Bronnen

- Interviews met Oliver Falens, Douwe Boelens, Emmanuel Steyaert en Denis Leblond
- Raad Hoger Onderwijs, *Advies over het stimuleren van studentenparticipatie*, 9 mei 2017
- Anna Körs, Wolfram Weisse & Jean-Paul Willaime (eds), *Religious Diversity and Interreligious Dialogue*. Springer, Cham, 2020.